

REFORMÁCIA A PROTIREFORMÁCIA

Úpadok cirkvi:

- Pre stredovekého človeka, ako aj pre ľudí na prelome stredoveku a novoveku bola viera v Boha hlavnou oporou života.
- Medzi najvyššími cirkevnými hodnosťami, až po inštitúciu pápežstva, vznikali spory (na prelome 14. a 15. storočia boli v čele cirkvi dvaja – traja pápeži, ktorí sa navzájom dávali do klatby).
- Vysokí cirkevní hodnostári žili v prepychu, obyčajní kňazi často na pokraji biedy.
- Do cirkevných úradov sa často dostávali ľudia bez vzdelania a cirkevných kompetencií, len na základe príslušnosti k privilegovanej – šľachtickej rodine. Korupcia bola bežná.
- Odpustenie hriechov sa riešilo formou predávania tzv. odpustkov.
- Cirkev ako inštitúcia zažívala veľký úpadok ⇒ objavujú sa názory o potrebe obrody (očisty) v cirkvi. Medzi prvých a najväčších kritikov patrila Jan Hus (6.7.1415 bol upálený počas koncilu v Kostnici).

Martin Luther:

- Nemecký rehoľník a profesor na univerzite vo Wittenbergu, najvýznamnejší kritik cirkvi.
- V roku 1517 poslal svojmu nadriadenému arcibiskupovi list, v ktorom kritizoval predávanie odpustkov a pripojil aj 95 téz, v ktorých vyjadril, čo je v cirkvi zle a vyzval na diskusiu o možnostiach nápravy.
- Tézami boli novým vynálezom – kníhtlačou, vytlačené, pribité na dvere wittenbergskeho chrámu a rýchlo sa šírili po celom Nemecku.
- Cirkev vyzvala Luthera, aby sa vzdal svojich tvrdení, ten odmietol a vyhlásil, že najvyššou autoritou pre neho nie je pápež, ale Biblia.
- **Luther** – Za základ kresťanskej viery vyhlásil Bibliu.
 - Kresťanské zvyklosti a tradície, ktoré nie sú v Biblii priamo zachytené, sú iba poverby.
 - Význam kňazov nie je taký veľký, ako im prikladá stredoveká cirkev (človek nepotrebuje kňaza na sprostredkovanie vzťahu s Bohom).
- **Luthерово učenie** – prijali bohatšie vrstvy ako prostriedok boja proti rastúcej samovládnej moci cisára.
 - roľníci ho prijali preto, lebo veľké kniežatá im uberali staré právo na samosprávu.
 - všetci sa odvolávali na myšlienky o slobode kresťanstva, voči ktorému je svetská vrchnosť druhotná.
- **Nová cirkev** – v roku 1530 sa tzv. luteráni odtrhli od katolíckej cirkvi. Presné zásady učenia novej cirkvi vypracoval snem, ktorý sa konal v meste Augsburg ⇒ nové kresťanské učenie sa odvtedy nazýva augsburské.
- Všetky cirkvi, ktoré sa odčlenili od rímskeho katolicizmu, nazývame súhrnne protestantské. Často boli pomenované podľa hlavných iniciátorov.
- Protestantizmus sa v mnohých krajinách uplatnil (Švajčiarsko, Anglicko, Nizozemsko, škandinávské štáty), niekde bol porazený (Francúzsko).
- Najpočetnejšími stúpencami protestantských cirkví boli mešťania.

Katolícka reформа:

- Katolícka cirkev pochopila, že musí prijať opatrenia ⇒ do talianskeho mesta Trident bol zvolaný najvyšší cirkevný snem – koncil.
- Tridentský koncil – potvrdil, že cirkevné tradície sú rovnako dôležité ako text Biblie.
 - pripustil prínos myšlienok humanizmu a renesancie.
 - nariadil sprísnenie disciplíny medzi kňazmi – vyžadovalo sa vzdelanie.
 - nepriniesol dohodu s nekatolíckimi.
- Katolíci a protestanti sa nevedeli dohodnúť na výklade posvätných kníh – Starého a Nového zákona (Bible). Humanistickí vzdelanci dospeli k názoru, že je potrebné Bibliu prekladať do národných jazykov.

Vznik ríše jezuitov:

- V roku 1540 španielsky šľachtic Ignác z Loyoly založil jezuitský rád (Spoločnosť Ježišova). Cieľom bolo venovať sa šíreniu a posilňovaniu katolíckej viery.
- V európskych krajinách sa jezuiti začali venovať učiteľskej činnosti, zakladali kvalitné školy a univerzity. Jezuitské školy vďaka skĺbeniu renesančných, humanistických a katolíckych princípov dosahovali vysoký kredit a získali tak tisíce nových stúpcov katolicizmu.
- Svoju činnosť jezuiti šírili aj v zámorí – v Južnej Amerike, v Indii, Číne a Japonsku.

Náboženské vojny:

- Polovica 17. storočia – väčšinu Európy zasiahli vojnové konflikty (Tridsaťročná vojna 1618 – 1648). Na pozadí náboženských konfliktov sa odohrávali politické vojny medzi šľachtou protestantských krajín (Švédsko, Nizozemsko, Dánsko ...) a ich spojencov (Rusko, Francúzsko ...) proti španielskym a rakúskym Habsburgovcom. Vojna nemala jednoznačného víťaza, vyčerpané strany podpísali tzv. Vestfálsky mier.
- Tridsaťročná vojna bol prvý novoveký celoeurópsky konflikt.

Švrt po 30 – ročnej vojne:

- Klesol počet obyvateľov Európy, nastala chudoba.
- Zámorské plavby sa stali cieľom ľudí, ktorí chceli osídliť nové oblasti. Spoza oceánu prúdilo do Európy aj bohatstvo rôzneho druhu.
- Rástla vzdelanosť, cirkvi zakladali školy, ktoré súperili o to, ktorá bude kvalitnejšia. Takmer v každom európskom štáte vznikli univerzity.
- Rýchlo sa rozvíjalo hospodárstvo a zavádzali sa nové moderné výrobné postupy.

Spôsoby výroby v ranom novoveku:

- 1. MANUFAKTÚRY – zdrojom bohatstva sa stali nové výrobné postupy a podnikanie ⇒ manufaktúrna výroba (založená na princípe, kde jeden pracovník vyrábal len časť výrobku ⇒ na jednom výrobku sa podieľalo viac ľudí ⇒ výroba sa zrýchlila a vyrobilo sa viac výrobkov). Tento spôsob sa presadil najmä v textilnej a sklárskej výrobe, pri výrobe luxusného tovaru.
- 2. POĽNOHOSPODÁRSKA VÝROBA – rozvíjala sa výroba potravín. Roľníkom pomáhali mnohé technologické zlepšenia (napr. zlepšilo sa hnojenie, trojpoľný systém sa zmenil na striedavé hospodárenie). Do Európy sa dostali nové plodiny zo zámoria – zemiaky, kukurica, pohánka ... Na trh sa dostalo viac poľnohospodárskych produktov. Postupne sa skončilo poddanstvo a bolo nahradené pracovníkmi za mzdu.
- 3. OBCHOD – jeho rozvoj nastal s rozvojom výroby. Rástol obchod s luxusným tovarom, ale čoraz viac rástol aj obchod s predmetmi bežnej dennej potreby a na veľké vzdialenosti. Hnací motorom sa stal zámorský obchod. Význam talianskych miest poklesol a na význame získali mestá pri Atlantickom oceáne (v Európe aj Amerike).

